

EKRAN: Končno ste se le vrnili v Evropo. Nekje sem prebrala, da ste se v Združenih državah počutili kot na začasnem delu.

STEPHEN FREARS: Ni res. V Ameriki mi je bilo vseč vse, razen čaja. Resno, tam je izjemno težko najti dober angleški čaj. Zato sem moral ves čas piti zeliščnega.

Kaj pa izjava, da je Hollywood v krizi?

Ne drži. Le poglejte veliko Schwarzeneggerjevo lutko, ki se tako ponosno šopiri tu v Cannesu. Se vam mar zdi kot nekdo v krizi? Pravzaprav sem se s svojim »gastarbajterstvom« v Ameriki bolj šalil, saj navsezadnje drži, da pri nas doma ni ravno veliko dela za filmske ustvarjalce. Iskreno povedano sem se v Ameriki počutil kot gost. Morda v Hollywoodu res snemajo nekaj manj filmov kot prej, zato pa so njihovi proračuni tako visoki, da o krizi res ne moremo govoriti.

Tudi o kreativni ne?

No, ja ... Morda meni osebno to res ni všeč, lahko pa razumem, kaj se dogaja. Hollywood se je po svoje ujel v lastno zanko, iz katere se zdaj skuša izvleči.

Povejte nam kaj več o vašem filmu

Snapper. Mar ni nenavadno, da se dva režiserja lotita iste družine: vi s filmom **Snapper**, Alan Parker pa s filmom **Commitments**?

Ne gre ravno za isto družino. Vsaj ne v filmu. S tem problemom smo se ubadali zelo zgodaj, še čisto v prvi fazi. Ko je scenarij prišel do mene, je pisec že sam razložil obe zgodbi.

intervju

STEPHEN FREARS

Pa vendar obe zgodbi veže lik očeta.

Igralec je sicer isti, Colm Meaney, vendar ne igra istega lika. Izvrsten igralec je. Le kaj naj bi storil — zavrnil vlogo?

Na projekciji tu v Cannesu je bil tudi Alan Parker. Videti je bilo, da mu je film zelo všeč.

Ja, rekel mi je nekaj takega. Bil je zelo prisrčen. Vseeno pa upam, da je vsaj malo ljubosumen, ker ni sam posnel tega filma. Sam sem bilo namreč zelo ljubosumen na njegov film **Commitments**. Ne, ne, šalim se. Vedel sem, da bo naredil odličen film.

Ste tudi sicer ljubosumni na kolege, kadar se jim posreči dober film?

Ne, žal mi je le za **Commitments**. Sicer pa ne vem, ne spominjam se... Mislim, da nisem.

Kaj ste se naučili ob snemanju tega filma?

Vse in nič. Vsakič, ko delate film, se veliko naučite o ogromni množici novih ljudi. Čeprav sem to po svoje že vedel, sem se vseeno naučil, da je Angležu težko delati film na Irskem. Moral sem se prilagoditi.

Kaj ste se naučili od Karla Reizsa in Lindsaya Andersona, s katerima ste sodelovali?

Karel je name zelo močno čustveno vplival. Bil je svojevrstna očetovska figura mojega življenja. Pred srečanjem z njim se sploh nikoli nisem ukvarjal s filmom. Podpiral me je iz meni povsem nedojemljivih razlogov. Mogoče je mislil, da sem kaj vreden (smeh). On in njegova družina so bili res krasni do mene. Zagotovo so veliko pripomogli, da sem se razvil v kolikor toliko normalno in uravnovešeno osebnost. Res, Karel je bil kot angel, ki se je spustil z neba, da mi pomaga.

Ste pri tem delu upoštevali razlike med filmom za televizijo in filmom za kino?

Bistvena razlika je v času. Če imate za snemanje na razpolago samo trideset dni, morate biti bistveno bolj zbrani. Preprosto

ni časa, da bi sedli in razmišljali o tem, kakšen bo vaš naslednji korak. Več ko je denarja za film, več je tudi motečih elementov. Seveda morate biti tudi tedaj še kako zbrani. Sploh je za katerikoli film nujna koncentracija. V Hollywoodu se ves čas borite s svojevrstnim cirkusom. Razgnati ga morate, počistiti stvari okrog sebe, če hočete sploh narediti film. Navsezadnje je koncentracija ista v Dublinu in v Los Angelesu. Včasih ljudje tega ne razumejo. Kemija med kamero in igralci je povsod enaka. Ali je ali pa je ni.

Nekoč ste dejali, da se praviloma ne silite preveč vmes med napisano in med igralce. Kako vam to uspe?

Težko bi rekel, da do tega nikoli ne pride, je pa res, da skušam to minimalizirati. Skušam se čim manj razkazovati.

Ker ste za kamero, ste vendarle prav vi odgovorni vsaj za del te kemije. Kako vam uspeva?

Plačajo me za to. To počnem. Ne vem kako in mi tudi ni treba vedeti. Pomembno je, da se ljudje strinjajo, da to znam početi.

Kako izbirate igralce?

Sedim v sobi, oni pa prihajajo. Vedno imam sicer tudi casting-direktorja, vendar odločitev praviloma pade v tej »čarobni« sobi. Nekdo se pojavi in rečem si: »Glej, glej, vse skupaj ima določen smisel! Ta bo igral tega, ta pa onega.« Natanko tako je bilo tudi, ko sem izbral Dustina Hoffmana za vlogo v filmu **Accidental Hero**.

Dialogi v tem filmu so zares izvrstni. Ste jih v času snemanja sproti spreminjali oziroma nadgrajevali ali so bili takšni že od samega začetka?

Bili so takšni od začetka. Prebral sem jih in takoj so mi bili pri srcu.

*Delali ste že z velikimi zvezdniki. V filmu **Snapper** nastopajo mednarodno manj znani igralci. Je kakšna razlika?*

Tina Kellegher je v Dublinu zelo znana igralka. In zelo dobra. Ne, rekel bi, da ni

kakšne bistvene razlike. Odnos med igralci in režiserjem je veliko bolj enakopraven, kot si ljudje ponavadi predstavljajo. Ni tako pomembno, ali je nekdo zvezda. Vsaj, kadar delajo z mano, ne.

Pravite, da ste film Snapper posneli v tridesetih dneh. V njem vlada pristno, družinsko, na trenutke prav toplo vzdušje. Ste ga morda z ekipo tudi uspeli ustvariti na setu in nato zgolj prenesti na film?

Mislím, da sem. Čeprav je bilo sprva precej težavno. Strahotno sem se bal snemanja na Irskem, saj sem tam tujec. Tako sem se na začetku počutil tudi v Ameriki. Kot da bi bil vedno *outsider* ... Veste, vsi člani ekipe se v Dublinu odlično poznajo, sam sem bil pa tujec. Do konca sem se vseeno kar dobro vključil. Bilo me je strah, da se mi ne bodo posmehovali. Veste, Irci so strašno duhoviti, znajo pa biti tudi precej grobi do »pritepencev«.

Odnos očeta in hčerke v filmu Snapper je zelo nežen, na trenutke prav ganljiv s svojo čistostjo in poštenostjo. Imate film za optimističen?

Lepo je, če se vam ponudi priložnost posneti film o ljudeh, ki se vedejo tako, kot je treba. Želel bi si, da bi se tudi sam tako dobro in tako pošteno vedel do svojih otrok. In oni do mene, seveda. Ta film je podoba življenja, kakršno bi moralo biti. Četudi čakajo glavno junakinjo v filmu težke preizkušnje, je takšno življenje vendarle lepo. En dan je lep in dobre volje ste, drug dan je vse prej kot lep. Pravzaprav je vse tako zelo enostavno, sploh ni treba komplicirati. Pisec, Roddy Doyle, živi v tem kraju, on zares pozna vse te ljudi. Pozna jih in jih ima rad; pozna njihovo voljo do življenja, v njih najde vso to lepoto. Film je zaradi vsega tega zelo človeški, nekako »normalen«. Vse, kar se dogaja v filmu, se zares dogaja navadnim ljudem, ki dnevno doživljajo svoje majhne tragedije in svoja drobna zmagoslavja.

Ali se film vseeno ne izogiba dejanskosti, v kateri danes živi tipična irska katoliška družina? Mar nista splav, na katerega v nekem trenutku pomisli junakinja, in izvenzakonska nosečnost v tej skupnosti vendarle nekaj negativnega?

Poslušajte, družine se ne ukvarjajo s »problemom izvenzakonske nosečnosti in fenomenom splava«. Družine živijo svoje življenje. Družine razmišljajo o svojih otrocih. Problem splava kot družbeni problem ni del njihovega izkustva. Oni le rešujejo svoje probleme, kakor se pač pojavljajo.

Kako bi reagirali vi, če bi se kot oče srečali s problemom izvenzakonske nosečnosti lastne hčerke?

Upam, da bi to storil tako dostojanstveno in človeško, kot je to storil oče v filmu. Vidite, nekaj pa sem se med filmom vendarle naučil.

Nekateri režiserji, denimo Terence Davies, radi priznajo, da pravzaprav ves čas snemajo en sam film. Vi se iz filma v filmu lotevate zelo različnih tem. Gre morda za potrebo po neprestanem spreminjanju?

Nič tako veličastnega ni. Prej bi rekel, da gre za neprestano potrebo po zabavi ali, še bolje, po zanimivosti. Če me zadeva ne zanima — le kako naj tedaj šele zanima občinstvo?

V Cannesu je bil vaš film odlično sprejet. Nedavno je bil predvajan tudi na BBC. Kakšne so bile reakcije?

Kolikor vem, odlične. Upam, da ne bo vnelo sentimentalno, toda to je zares največje priznanje režiserju. Ta film nima kaj iskati v konkurenci z velikimi hollywoodskimi filmi. Zato tudi upam, da bo ves hrup okrog njega ostal v razumnih mejah. Gre za intimen film, zato bi takšne morale biti tudi reakcije nanj. Zato me veseli, da je odprl program *Quinzaine* in da je bil odziv nanj spontan: torta s svečkami in pa prihod na oder Roberta Altmana in Alana Parkerja, ki sta nam spontano čestitala. Vse je nekako ostalo v družinskem krogu.

Gledate televizijo?

Ja, zelo pogosto. Žal ne hodim v kino toliko, kolikor bi rad — imam namreč majhne otroke, pa tudi videorekorderji so močno spremenili naše navade.

Nam lahko kaj poveste o vašem prihodnjem projektu?

Ničesar vam ne bom povedal.

Vsaj to, ali ga boste snemali v Ameriki ali v Evropi?

Na tej strani Atlantika. In to celo prej, kot bi si sam želel.

Mar niste nedavno izjavili, da »aktivno iščete brezposelnost«?

Sem. No, danes sem brez posla.

Danes? Torej ste »workoholic«?

Nekateri pravijo, da sem nevrotičen.

Morda lahko poveste kaj o aktualnem položaju britanske kinematografije?

Pred dvajsetimi leti so v Veliki Britaniji proizvedli 4- do 5-krat več filmov kot danes.

Kaj se je zgodilo?

Je zmanjkalo denarja ali ...?

Filmi so bili vedno dragi. Prvi udarec za filmarje je bil, ko je vlada prevzela BBC.

Danes to sicer ni več tako, a je finančni pritisk ogromen. Kar naenkrat so se tudi na BBC soočili s problemi dejanskega življenja. BBC je zares dolgo pomagal britanskemu filmu. To počne še danes, vendar bistveno manj. Ko sem začel, je bilo res lažje. Najpomembnejše v tem poslu je, da vzdržujete kontinuiteto. Uspelo mi je delati več ali manj brez premora, kar padal sem iz projekta v projekt. Morda sem prav zato tako nevrotičen, ali kot pravite vi, »workoholičen«. Ker pač prihajam s televizije, se mi zdi samoumevno, da ves čas delam — da pač zaslužim! V Hollywoodu je drugače, saj vam dajo absurdno visoke zneske, da bi vam ne bilo treba takoj spet začeti delati nov film. Ja, ja, BBC ... Spominjam se, kako smo tedaj delali. Ken Loach nam je vsem ogromno pomagal, pa moj prijatelj Allan Clark ...

Bi morda med mlajšimi britanskimi filmarji lahko katerega posebej pohvalili?

Imen ne poznam. Vem le, da jim je težje, kot je bilo nam. Svojemu delu morajo biti popolnoma predani.

Dejstvo, da je denarja za film v Britaniji manj, je morda po svoje tudi koristno, saj filmskim ustvarjalcem dopušča določeno neodvisnost, svobodo ...

Ja, to drži. Do neke mere. To je ena tistih stvari, ki nas jih je naučil BBC: delati filme, ki so svobodni, pogumni in resnični. Filme, ki govorijo o pomembnih rečeh. Ves čas smo se pritoževali, v resnici pa je bila to odlična šola.

Kako gledate na današnjo Evropo? Kaj si mislite o združení Evropi?

Čas je že bil. Verjamem v združeno Evropo! Zato pa po drugi strani v današnji Evropi vidim celo vrsto anomalij. Zdi se mi, da se je vse začelo pred kakšnimi petdesetimi leti. Po moje je največ zla naredil Stalin. Veliko stvari je bilo nekako zakritih. Zdaj se kar naenkrat znova pojavljajo stare evropske države, ljudje pa so presenečeni — čeprav so vse te novonastale države pravzaprav ves čas skrivoma obstajale. Države se vojskujejo med seboj, pojavljajo se nova nacionalna gibanja ... Po vseh teh letih nevednosti in pritiskov se učimo od začetka. Stalin je kriv za marsikaj ... Živimo v zelo bolnem času, videti pa je, da nihče ne pozna zdravila.

Spoznati bi torej morali, kdo smo in kaj smo ...

No, o tem pravzaprav govori **Snapper**. Ne toliko o družinskih vrednotah ... Toda potrebovali bomo še veliko časa. Toda, če ste Bosanec, preprosto nimate časa ...

SANJA MUZAFERIJA